

ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MINDEN, AMI
EMBER

Az inkluzív andragógia fogalma - új területei a felsőoktatás nézőpontjából

Kraiciné Szokoly Mária PhD

c. egy. docens

Mellern Konferencia 2026.06.05. Közzolgálati Egyetem

Problémafelvetés

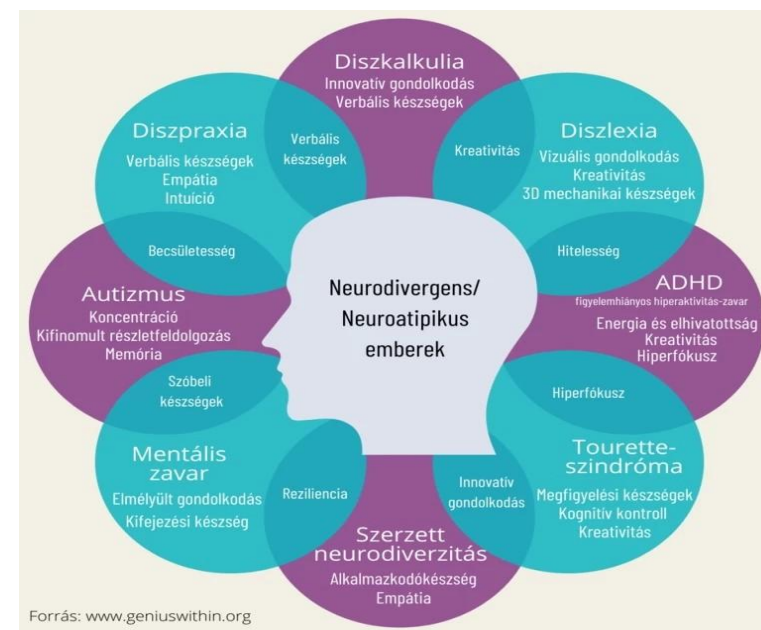
A sajátos tanulási igényű felnőtt csoportok számának bővülése

A diverzitás kontinuumként való felfogása

Az új évezred társadalmi-gazdasági kihívásai:

- Az egyidejű munkaerőhiány és munkanélküliség paradoxonja
- Esélyegyenlőségi kérdések

Hazánkban alacsony mértékű a munkaerőpiac inkluzivitása (EBH, 2019), miközben jelentős a strukturális. **Ennek oka elsősorban nem a gazdasági szereplők diszkriminatív hozzáállása,** munkaerőhiány hanem a **célcsoporttal kapcsolatos információ** és az STI felnőttek tanulását támogató **módszertani eszköztár hiánya.** (Dunás-Varga, 2025)

„Diverzitási kontinuumként” kezel célcsoportok

Fogyatékossgal élő személyek: mozgássérültek, látás- és hallássérültek, értelmi fogyatékossgal élők, pszicho-szociális fogyatékossgal élők, halmozott fogyatékossgal élők, valamint a megváltozott munkaképességű személyek.

Neurodivergens csoportok: ADHD-val élők, autizmus spektrumzavarral élők, diszlexiás, diszgráfiás, diszkalkuliás személyek, Tourette-szindrómával élők, egyéb atipikus idegrendszeri működésű személyek.

Mentális egészségi problémával élők: szorongás, depresszió, bipoláris zavar, poszttraumás stressz zavar stb.

Tanulási vagy alapkészség-hiányos felnőttek: alacsony szövegértési és numerikus kompetenciával rendelkezők, funkcionális analfabéták, korai iskolaelhagyók.

Szociálisan sérülékeny csoportok: tartós munkanélküliek, migránsok és menekültek, roma népesség, idősebb munkavállalók, gondozási feladatokat ellátó nők, vidéki vagy periférikus térségekben élők, újabban a NEET generáció

Gyökerek

A neurodiverzitás-paradigma „The diversity of human minds”,

Az egyes emberek idegrendszeri működése egy kontinuum mentén, természetes variációk soraként értelmezhető, nem súlyossági deficit-skála, hanem **sokdimenziós eltérésrendszer**.

A neurológiai különbségek természetes emberi variációk és nincs éles határ „tipikus” és „atipikus” között.

A fogyatékoság társadalmi modellje

A tanulási akadályokat nem elsősorban az egyén biológiai sajátosságaiban, hanem a társadalmi és intézményi környezet akadályozó működésében látja.

Nem tagadh(at)ja az egyéni tényezők jelentőségét, de nem kizárólag ott lokalizálja a problémát. A posztmodern perspektíva a kategóriák felbomlását jelenti és **az embert és annak sokszínűségét helyezik a középpontba**.

Az univerzális tervezés modellje Universal Design for Learning

A tanulók természetes módon különböznek egymástól érzékelésükben, információfeldolgozásukban, motivációjukban, kommunikációjukban, tanulási stratégiáikban, neurokognitív működésükben. **A sajátos tanulási igényű hallgatók nem különálló „speciális csoportokat alkotnak”, hanem változatos szükségletprofilokat képviselnek.**

Andragógiai gyökerek.

Malcolm Knowles: önirányított tanulás, a felnőtt tanuló sajátosságai,

Jack Mezirow: transzformatív tanulás,

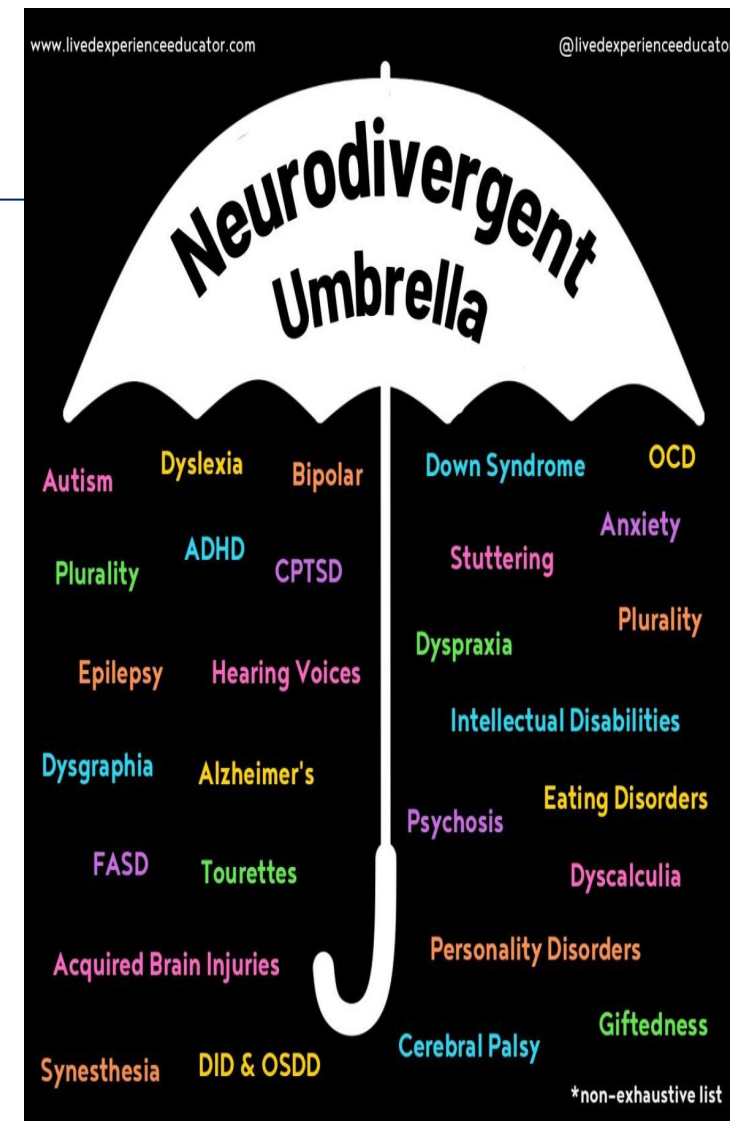
Knud Illeris: a tanulás bio-pszicho-szociális felfogása (a tanulás kognitív, emocionális és szociális dimenziói),

Stephen Brookfield: kritikai andragógia,

Paulo Freire: marginalizált csoportok tanulásának jellemzői,

Az élethosszig tartó tanulás szakpolitikai háttere:

- **UNESCO Inst. for Lifelong Learning** „Lifelong learning for all” elve;
- az **OECD** strukturális egyenlőtlenségekre, a felnőttkori alapkészség-hiányokra, valamint a munkaerőpiaci és tanulási kirekesztés összekapcsolására vonatkozó megállapításai;
- a **CEDEFOP** kutatásai.

Az Európai Unió törekvései

---

a **Disability Rights Strategy 2021–2030 célja:** akadálymentes munkahelyek, inkluzív oktatás, támogatott foglalkoztatás, nyílt munkaerőpiaci integráció, a digitális hozzáférhetőség és a diszkrimináció csökkentése.

European Social Fund Plus (ESF+) Finanszírozza a felnőttképzési programokat, a reskilling/upskilling projekteket, a támogatott foglalkoztatást, a hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci reintegrációját.

Union of Equality program, horizontális inklúziós keretet biztosít az antidiszkrimináció, a diverzitásmenedzsment, a munkahelyi inklúzió, az esélyegyenlőség támogatása terén.

Lifelong Learning és Skills Agenda az élethosszig tartó tanulást, a rugalmas tanulási utakat, a mikro-tanúsítványokat, a digitális kompetenciák fejlesztését, hangsúlyozza különösen a sérülékeny csoportok esetében.

Az inkluzív andragógia

---

az andragógia alrendszere,

amely a **sajátos tanulási igényű felnőttek tanulási és munkaerőpiaci tranzícióját nem** csupán andragógia **módszertani kérdésként,** hanem interdiszciplináris módon, **bio-pszicho-szociális megközelítéssel vizsgálja, egyaránt az elmélet és a gyakorlat nézőpontjából.**

Alapelve: a **felnőtt tanulók sokféleségét a tanulás folyamat** meghatározó **kiindulópontjaként értelmezi.** A tanulás szervezése és támogatása **nem az egyén hiányosságaira, hanem a teljes pedagógiai folyamat adaptációjára fókuszál, beleértve az adott sajátosságon túl a tanulási környezetet, a módszertant, valamint a jogi és intézményi hátteret.**

Az inkluzív felnőttképzés

---

az inklúziót nem a speciális csoportok számára létrehozott, elkülönített gyakorlatként, hanem az andragógiai rendszer egészét átható alapelveként értelmezi, azaz a csoportonként alkalmazott „speciális pedagógiai-andragógiai elvek és módszerek” valójában ugyanazon inkluzív andragógiai elméleti keret különböző alkalmazásai.

A felnőtt tanulók sokféleségét a tanulási folyamat alapvető kiindulópontjaként értelmezve a **tanulási nehézségek kezelését nem elsősorban az egyén hiányosságaira, hanem a tanulási környezet, a pedagógiai folyamatok és az intézményi struktúrák adaptációjára helyezi.** A tanulási nehézségek csökkentésének elsődleges **eszközei:**

- a tanulási környezet strukturálása,
- a tananyag rugalmas szervezése és
- a többcsatornás tanulási lehetőségek biztosítása,
- törekve **minden tanuló számára** biztosítani a **hozzáférést, az érdemi részvételt, a tanulási siker lehetőségét és a társadalmi integrációt.**

Szakirodalmi háttér

- Brookfield, S. D. (2005). *The power of critical theory for adult learning and teaching*. Open University Press.
- Cirókál, J., Santiago, G. & Morgan, C. (2024). *Developing Inclusive Andragogy for Part-Time Postgraduate Healthcare Professionals*. In: Jones, M., Jones, D. (eds) *Inclusive Adult Education*. Palgrave Studies in Adult Education and Lifelong Learning. Palgrave.
- Dunás-Varga I. (2021). *Az oktatásban való részvétel, a végzettség és a foglalkoztatás összefüggései, különös tekintettel a fogyatékosággal élő személyek helyzetére*. In Perlusz A., Cserti-Szauer Cs. & Sándor A. (szerk). *Fogyatékos emberek a 21. századi magyar társadalomban*. Tanulmánykötet Bánfalvy Csaba tiszteletére (pp
- Európai Bizottság (2017). *Az európai szociális jogok pillére.*' fejezet.
- Eurostat (2025). *Participation of young people in education and the labour market*.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum
- Hangya D. (2024). *Fogyatékosággal élő emberek felnőttképzési és karrierlehetőségeinek vizsgálata*. *Fogyatékoság és Társadalom*, 2(2), 37-61.
- Illeris, K. (2009). *Contemporary theories of learning*. Routledge.
- Knowles, M. S., Holton, E. F., & Swanson, R. A. (2015). *The adult learner* (8th ed.). Routledge.
- Kraiciné Szokoly M. (2013). *Sajátos tanulási-tanítási felnőttek*. *Kultúra és Közösség*, 4(1), 51-62.
- Mezirow, J. (2000). *Learning as transformation*. Jossey-Bass.
- Oliver, M. (1996). *Understanding disability: From theory to practice*. Macmillan.
- Shakespeare, T. (2014). *Disability rights and wrongs revisited*. Routledge.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2016). *Third global report on adult learning and education*. UNESCO.

•

ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MINDEN, AMI
EMBER

Kraiciné dr. Szokoly Mária PhD

c. egy. docens

Mellern Konferencia 2026.06.05. Közzolgálati Egyetem